

STUDIU TIPOLOGIC AL INVENTARULUI LITIC CIOPLIT ȘI ȘLEFUIT DE LA ȘÂNANDREI, NIVELUL IV 2004

Florentina Marțiș, Octavian Popescu

Cuvinte cheie: *Banat, Șânandrei, neolitic târziu, unelte de piatră*

Keywords: *Banat, Șânandrei, Late Neolithic, stone tools*

Săpăturile arheologice din anul 2004, în așezarea neolitică de la Șânandrei, continuă săpăturile deschise în campania 2003 și au dus la descoperirea unui bogat inventar arheologic.

Utilajul litic descoperit aici face parte din categoria uneltelor de piatră cioplită în număr de 131 bucăți, din următoarele categorii: lame retușate cu lustruire, lame retușate fără lustruire, lame neretușate cu lustruire, lame neretușate fără lustruire, gratoare scurte trapeze, gratoare pe lamă, burghie (sfredel), din care o piesă specială cu lustruire intensă, flancuri, nuclee, atipice, percutoare (din care unul folosit ca nucleu) zdrobitoare, așchii deșeuri, vârfuri și unelte de piatră șlefuită din următoarele categorii tipologice: râșnițe (fragmentare și fragmente), cute pentru ascuțit unelte, topoare calapod, tip Ib2; Id2, (cele care au putut fi identificate), topoare perforate fragmentare tip IVa3, topoare calapod înalte tip IIIg7; III f 6; 11 buc. Fragmente de topoare trapezoidale-teslă tip III d3,4, ciocane, buzdugane tip I e, III h 5, dălțițe tip I b 3; I e 4; III f 1,3,6. Două piese cu urme de uzură și lustruire nu pot fi definit tipologic.

S-a folosit tipologia Șaroltei Joanovic¹ și a Doinei Ignat², completată de Fl. Marțiș și O. Popescu³.

Pentru așezarea de la Șânandrei există următoarea situație pe categorii de unelte șlefuite: topoare calapod 6,1%; topoare perforate 4%; topoare calapod înalte 24%; topoare trapezoidale tip teslă 14%; ciocane, buzdugane 6,1 %; dălțițe 14%.

Piesele nedefinite și râșnițele datorită materialului foarte fragmentar în raport cu dimensiunile reale, le considerăm irelevante pentru această statistică.

Artefactele cioplite tipologic sunt reprezentate astfel: lame retușate cu lustruire 13,7 %; lame retușate fără lustruire 12,2%; lame neretușate cu lustruire 6,8%; lame neretușate fără lustruire 15,2%; gratoare scurte trapeze 19,8%; gratoare pe lamă 5,3%; burghie 1,5%; flancuri 4,5%; nuclee 6,1%; atipice 4,5%; percutoare 1,5%; zdrobitoare 0,7%; așchii 3,8%; vârfuri 3,8%.

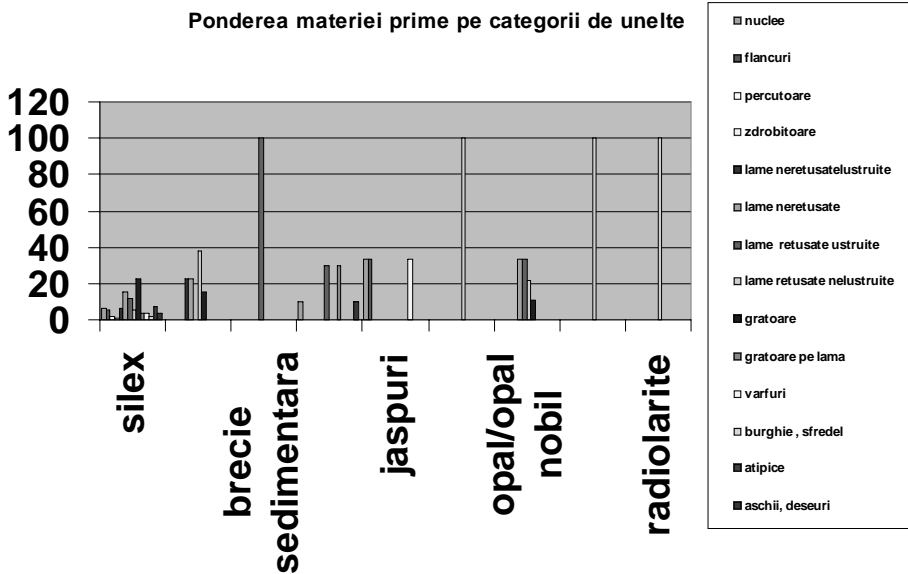
Ponderea silixului la uneltele din piatră cioplită este de 69%, spongolitele 7,6%, breccii eruptive 9,9%, breccii sedimentare 0,7%, opal 6,8%, jasp 2,2%, radiolariți 0,7%, calcedonii 0,7%, chailleuri 1,5%.

Nucleele sunt din silix, spongolit și jasp, percutoarele sunt din silix iar zdrobitoarele din cuarțite. Lamele sunt din silix în proporție de 58%, breccii 17%, spongolite 4,8%, din opal 13 %. Pentru gratoare, datorită durității, silixul este reprezentat în proporție de 63%, fiind preferat altor materii prime.

Pentru topoare, corneana este folosită cu precădere la confecționat topoare tip calapod, trapezoidale, dălțițe. Pe un loc secundar ca pondere la confecționat topoarele se află microdioritele și microcuarțitele, urmate de ortodiorite, șisturi amfibolice și chailleu reprezentate foarte slab (un toporaș cu secțiune convex/convex pl. I.6). Topoarele perforate sunt confecționate din microdiorite de culoare negru-verzui, de regulă, existente în mai toate așezările neolitice bănățene.

La analiza petrografică a materialului litic cioplit s-a constatat prezența materiilor prime pe categorii de unelte astfel:

Tipologie	Silix		Brecie			Spongolite	Jaspuri	Calcedonii	Opal	Chailleu	Radiolarite
			eruptivă	sedimentară							
Nucleu	6	6,5%	-		1	10%	1	33%			
Flancuri	5	5,4%			1		1	33%			
Percutoare	2	2,1%									
Zdrobitoare	1	1%									
Lame neretușate lustruite	6	6,5%	3	23%							
Lame neretușate fără lustruire	14	15%	3	23%					3	33%	
Lame retușate lustruite	11	11,9%			1	100%	3	30%	3	33%	
Lame retușate nelustruite	5	5,4%	5	38%					1	100%	2
Gratoare	21	22,8%	2	15,3%			2	20%	1	11%	
Gratoare pe lamă	4	4,5%					3	30%			
Vărfuri	4	4,5%					1	33%			
Burghie, sfredel	2	2,1%									
Atipice	6	6,5%									
Așchii, deșeuri	4	4,5%			1	10%					

Concluzii:

1. Artefactele șlefuite ca mod de confecționare și prelucrare fac parte din categoria topoarelor cu aspect fațetat⁴, (Pl.I/3, Pl.II/7), există însă și piese la care nu se mai practică finisarea prin șlefuire păstrând forma primară de prelucrare, prin cioplire, (Pl.I/2, Pl.II/2). La unele piese finisarea este de buna calitate, imprimând acestora un aspect lucios pe toată suprafața (Pl. I/1,5,6,7, Pl.II/3,5,7). Topoarele perforate după ruperea acestora de la gaura de înmănușare, prezintă urme de re folosire, vezi Pl.II/8, prin folosirea ca ciocan sau percutor nivelându-se suprafața ruptă în urma loviturilor (situații similare în alte situri arheologice ex. Hodoni⁵).

Artefactele șlefuite au funcționat ca topoare, dălți, dălțițe, acest fapt fiind susținut de uzura muchiei (Pl. I/1,3,6, Pl. II/2,4).

Unele piese nu prezintă uzură pe muchie ceea ce sugerează fie faptul că nu au fost folosite, fie că utilitatea lor a fost una rituală, (Pl.II/5,6).

2. Artefactele cioplite se încadrează în categorii tipologice clasice pentru orice așezare neolitică: lame, gratoare, burine etc. Raportat la numărul total de lame sunt preferate lamele cu secțiune transversală triunghiulară 52,3%, pe un loc secundar aflându-se cele cu secțiune trapezoidală cu 33%.

Piese componente de seceră, cu secțiunea transversală triunghiulară, sunt reprezentate de un procent de 59% din numărul total al lamelor lustruite. Principiul de funcționare a secerii se bazează pe tăiere dar și

lovire ceea ce implică și rezistență la folosire, nervura mediană funcționând ca zonă de rezistență.

3. Fracturarea lamelor în zona distală este frecvent întâlnită la lamele de seceră, fiind reprezentată de un procent de 78% din totalul lamelor cu lustruire. Această fracturare poate face parte din procesul de confecționare, ca etapă a prelucrării utilajului lamelar.

4. Refolosirea lamelor este dată de lustruirea pe două părți ale lamei. Una din muchiile lamei este fixată în canalul de înmănușare, astfel că o muchie rămâne mată, a doua muchie lustruită se explică prin reșezarea lamei într-o poziție secundară. Această categorie de lame sunt reprezentate de 21% din totalul lamelor ce prezintă lustruire.

5. Gratoare care prezintă aceeași formă de uzură ca lamele de seceră (lustruire cu orientare oblică pe muchie), gratoarul având partea activă zona retușată, poate fi componentă de seceră. Astfel de piese sunt reprezentate foarte slab 6% și vârfuri în procent de 3%, acest fapt denotând distingerea clară a tipurilor de unelte pe categorii tipologice, destinația pieselor și funcționalitatea acestora fiind dată încă din atelierele de confecționare a uneltelor.

6. În funcție de materia de prelucrat, artefactul are alte caracteristici. Unele gratoare au retușe pe trei laturi ale lamei (Pl. VI/8,11; Pl. IX/3), altele doar pe capăt, acest fapt implicând utilitatea lamei respective pe domenii diferite de activitate. Dimensiunile lamelor cu retușe pe trei laturi sunt diferite de răzuitoarele obișnuite, grosimea piesei ilustrând efortul la care este supusă piesa.

Din numărul total de gratoare 23% sunt reprezentate de gratoare cu retușe pe trei laturi (grosimea lamei de minim 7mm). Pentru materii organice mai ușor de prelucrat ex. piei de animale, gratoarele sunt mai subțiri iar retușele sunt prezente doar pe capăt, fiind zona activă a piesei.

În general se practică cioplirea în vederea ascuțirii zonelor active, pe vechile retușe.

7. La categoria tipologică a burinelor, trăsătura care definește utilitatea piesei este forma. Funcționarea acestora ca burin, vezi (Pl. VIII/2,5), este dată de uzură și forma de elice a secțiunii transversale. În acest caz însă (Pl.VIII/5) prezintă uzură intensă pe o muchie, specifică lamelor de seceră ceea ce demonstrează că burinul a funcționat ca dinte de seceră într-o singură etapă.

CATALOGUL UNELTELOR

Pl. I: 1, S4, □39, ▼1,20m, niv.IV, topor calapod tip IIIb/6, secțiune plan/convex, din ortodiorit cuarțitic negru din mediu bazic (cele albicioase provin din mediu acid) dim. L=10,5cm, l=5,9cm, h=3,5cm; 2, S4, □42, ▼1,20m.,niv. IV, topor calapod tip IIIc/6, secțiuneplan/convex, din șist microcuarțitic, culoare gri cu flec negru, dim. L=12,8cm, l=5,9cm, h=3,4cm.; 3, S4 □71,▼1,05m, niv.IV, Topor calapod tip IIIg/7 , secțiuneplan/convex, din corneeană de culoare gri, dim. L=8,8cm, l=3,2cm, h=3,5cm; 4, S4, □54, ▼1,20m., niv.IV, topor calapod tip IIIb/5, secțiune plan/convex, din corneeană, culoare gri deschis, dim. L=6cm, l=4cm, h=2,7cm.; 5, S4, □20, ▼1,05m., niv.IV, toporaș trapezoidal tip Ie/4, secțiune plan/convex, din corneeană, culoare gri, dim. L=4,4cm, l=3cm, h=1,4cm.; 6, , S4, □7, ▼1,05m., niv.IV, toporaș tip IIIg/1, secțiune convex/convex, din chailleu, nodul silicios alterat, culoare alb-gălbui,dim. L=5,2cm, l=2,5cm, h=1,7cm.; 7, S4, □5, ▼1,05m., niv. IV, dălțiță tip IIIf/4, secțiune plan/convex, din corneeană, culoare gri cu flec albicios, dim. L=6,4cm, l=2,5cm, h=1,6cm;

Pl. II: 1, S4, □50, ▼1,05m., niv. IV, Topor calapod tip IIIb/6, secțiune plan/convex, microdiorit poros, culoare negru/verzui, dim. L=9,2cm, l=5,6cm, h=1,8cm.; 2, S4, □44, ▼1,20m., niv. IV, topor trapezoidal tip IIIc/6, secțiune plan/convex, ortodiorit, ortogabrou, ortoșist cu foliație și nu spărtură, de culoare negru/verzui, dim. L=6,7cm, l=4,9cm, h=2cm.; 3, S4, □12, ▼1,05m., niv. IV, toporaș rectangular plat tip IIIg/3, secțiune plan/plan, microcuarțit, culoare negru intens, dim. L=5,9cm, l= 2,5cm, h=1,4cm.; 4, S4, □46, ▼1,20m., toporaș trapezoidal plat tip Id/3, secțiune plan/convex, din șist microcuarțitic cu exfoliere în șisturi, culoare brun cu flecuri gri, dim. L=6cm l=3,9cm h=1,5cm.; 5, S4, □44, ▼1,20m., niv. IV, toporaș rectangular plat tip Ib/3, secțiune plan/plan, din șist amfibolic microcuarțitic, de culoare negru intens, dim. L=6cm, 2 l=3,2cm h= 1,5cm.; 6, S4, □14, ▼1,05m., niv. IV, toporaș trapezoidal plan/convex tip Id/3, secțiune plan/convex, din corneeană, de culoare gri deschis, dim. L=6,2 cm l=3,9cm h=1,8cm.; 7, S4, □62, ▼1,2m., topor folosit în două etape:

a- topor calapod înalt tip IIIg/6, din șist microcuarțitic, culoare- negru dim. h=3cm., secțiune plan/convex;

b- toporaș rectangular plat tip Ib/4, dim. L=3,8cm. l=3cm h=1cm., , secțiune plan/convex; (are zona spartă lustruită datorită uzurii, fapt ce atestă refolosirea acestuia în a doua etapă, ca o unealtă diferită de inițiala); 8, S4, □60,1,05m., niv. IV, topor perforat (fragment) tip IVb/2, secțiune

convex/convex, din microdiorit negru-verzui, dim. L=4,6cm, l=4,2cm, h=3,4cm.;

Pl.III: 1, S4, □51, 1,20m., niv.V, lamă retușată cu lustruire, din spongolit sedimentar, culoare cafeniu albicios, secțiune transversală triunghiulară, dim.L=26mm, l=15mm, h=4mm.; 2, S4, □61, 1,20m., niv. IV, Lamă retușată cu lustruire, din spongolit culoare cafeniu albicios, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=26mm, l=17mm, h=4mm.; 3, S4, □3, ▼1,05m., niv. IV, lamă retușată cu lustruire, din spongolit, culoare cafeniu albicios, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=40mm, l=13mm, h=4mm.; 4, S4, □7, ▼1,05m., niv. IV, lamă retușată cu lustruire din silex, culoarea ocru galben cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=13mm, l=10mm, h=2mm.; 5, S4, □17, ▼1,20m., niv. IV, lamă retușată cu lustruire din silex, culoare ocru galben cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=20mm, l=13mm, h=3mm; 6, S4, □14, ▼1,05m., niv. IV, lamă retușată cu lustruire din silex, culoare ocru galben cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală triunghiulară dim. L=27mm, l=16mm, h=5mm.; 7, S4, □30, ▼1,05m., niv. IV, lamă retușată cu lustruire din silex, culoare ocru galben cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală triunghiulară , dim. L=27mm , l=16mm., h=5mm.; 8, S4, □44, ▼1,20m., niv. IV, lamă retușată cu lustruire din silex, culoare ocru galben cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală triunghiulară, dim. L.=26mm, l=21mm, h=5mm.; 9, S4, □39, ▼1,05m., niv IV, lamă retușată cu lustruire din silex, culoare ocru galben cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală triunghiulară dim. L=30mm, l=15mm, h=2,5mm.; 10, S4, □50, ▼1,05m., niv. IV, lamă retușată cu lustruire din silex, culoare ocru galben cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=32mm, l=14mm, h=2mm.; 11, S4, □61, ▼1,20m., niv. V, lamă retușată cu lustruire din silex, culoare ocru galben cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală triunghiulară dim. L=36mm, l=15mm, h=6mm.; 12, S4, □3, ▼1,20m., niv. IV, lamă retușată cu lustruire din silex, culoare ocru galben cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=47mm, l=16mm, h=5mm.; 13, S4, □19, ▼1,05m., niv.IV, lamă retușată cu lustruire din silex, culoare ocru galben cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală trapezoidală, dim. L=34mm, l=22mm, h=4mm.; 14, S4, □23 ▼1,20m., niv. IV, lamă retușată cu lustruire din silex, culoare ocru galben cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală trapezoidală dim., L=43mm, l=16mm, h=4mm.; 15, S4, □54, ▼1,20m., niv. IV, lamă retușată cu lustruire din silex, culoare ocru galben cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală trapezoidală dim. L=36mm, l= 9mm, h=3mm.;

Pl.IV: 1, S4, □58, ▼1,20m., niv. Lamă retușată cu lustruire din brechie în ciment de opal, culoare ocru, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=34mm, l=12mm, h=4mm.; 2, S4, □45, ▼1,05m., niv.IV, lamă retușată cu lustruire din opal sedimentar degradat, culoare ocru –deschis, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=16mm, l=20mm, h=6mm.; 3, S4, □9, ▼1,20m., niv. IV, lamă retușată cu lustruire, opal degradat sedimentar, culoare ocru-albicios, secțiune transversală trapezoidală, dim. L=19mm, l=16mm, h=3mm.; 4, S4, □16, ▼1,20m., niv. IV, lamă retușată cu lustruire din opal degradat sedimentar, culoare ocru deschis, secțiune transversală trapezoidală, dim. L=32mm, l=10mm, h=3mm.; 5, S4, □53, ▼1,20m., niv. IV, lamă retușată cu lustruire chailleu, opal degradat, culoare alb-gălbui, secțiune trapezoidală dim. L=42mm, l=13mm, h=3mm.; 6, S4, □58, L▼1,20m., niv.IV, lamă retușată fără lustruire din calcedonie, culoare ocru, dim secțiune transversală triunghiulară, L=50mm, l=13mm, h=10mm.; 7, S4, □33, ▼1,05m., niv.IV Lamă retușată nelustruită din radiolarit-spongolit, culoare brun cafeniu, secțiune triunghiulară, dim. L=33mm, l=11mm, h=3mm.; 8, S4, □12, ▼1,05m., niv.IV, lamă retușată fără lustruire din radiolarit-spongolit eruptiv, culoare brun cafeniu, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=33mm, l=10mm, h=3mm.; 9, S4, □49, ▼1,20m., niv.IV, lamă retușată fără lustruire, din opal alterat eruptiv, culoare alb, secțiune transversală trapezoidală, dim. L=36mm, l=18mm, h=5mm.; 10, S4, □17, ▼1,05m., niv.IV, lamă retușată fără lustruire din silex, culoare ocru cu cracleuri negre de oxizi de mangan, secțiune transversală trapezoidală, dim. L=32mm, l=18mm., h=5mm.; 11, S4, □16, ▼1,05m., niv.IV, lamă retușată fără lustruire din brechie silicioasă eruptivă, culoare gri, secțiune transversală trapezoidală, L=24mm, l=13mm, h=4mm.; 12, S4, □37, ▼1,20m., niv. V, lamă retușată fără lustruire din brechie silicioasă eruptivă, culoare gri, secțiune transversală trapezoidală, dim. L=25mm, l=14mm, h=4mm.; 13, S4, □12, ▼1,05m., niv.IV, lamă retușată fără lustruire din brechie silicioasă eruptivă, culoare gri, secțiune transversală trapezoidală, dim. L=22mm, l=13mm, h=2mm.; 14, S4, □37, ▼1,05m., niv.IV lamă retușată fără lustruire din brechie silicioasă eruptivă, culoare gri, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=20mm, l=13mm, h=4mm.;

Pl.V: 1, S4, □24, ▼1,25m., niv.V, podină locuința 1, lamă neretușată cu lustruire din brechie în masă de opal, culoare gri–albicios, secțiune transversală trapezoidală, dim. L=35mm, l=11mm, h=4mm.; 2, S4, □24, ▼1,05m., niv.IV, lamă neretușată cu lustruire din brechie în masă de opal, culoare gri-lăptos, secțiune transversală triunghiulară, dim L=34mm., l=16mm., h=4mm.; 3,

S4, □9, ▼1,20m., niv.IV, lamă neretușată cu lustruire din brechie în masă de opal, gri lăptos, secțiune transversală trapezoidală, dim. L=22mm, l=14mm, h=4mm.; 4, S4, □11, ▼1,05m., niv. IV, lamă neretușată cu lustruire brechie în masă de opal, culoare gri-lăptos, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=35mm, l=13mm, h=4mm.; 5, S4, □19, ▼1,05m., niv. IV, lamă neretușată cu lustruire din silex, culoare ocru cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală trapezoidală, dim. L=30mm, l=23mm, h=4mm.; 6, S4, □16, ▼1,05m., niv. IV, lamă neretușată cu lustruire din silex, , culoare ocru cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=28mm, l=11mm, h=4mm.; 7, S4, □38, ▼1,20m., niv. IV, lamă neretușată cu lustruire din silex, , culoare ocru cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=33mm, l=12mm, h=3mm.; 8, S4, □38, ▼1,20m., niv.IV, lamă neretușată cu lustruire din silex, culoare ocru cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală trapezoidală, dim. L=29mm, l=11mm, h=2mm.; 9, S4, □52, ▼1,05, niv.IV, lamă neretușată cu lustruire din silex, , culoare ocru cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=24mm, l=10mm, h=3mm.; 10, S4, □19, ▼1,05, niv. ▼1,05m., niv.IV, lamă neretușată cu lustruire din silex, culoare ocru cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală trapezoidală, dim. L=22mm, l=14mm, h=3mm.; 11, S4, □44, ▼1,05m., niv.4, lamă neretușată nelustruită din silex, culoare ocru cu cracleuri negre de oxizi de mangan, secțiune transversală trapezoidală, dim. L=23mm, l=16mm, h=4mm.; 12, S4, □26, ▼1,05m., pe podină, lamă neretușată nelustruită din silex, culoare ocru cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală trapezoidală, L=29mm, l=13mm, h=4mm.; 13, S4, □61, ▼1,20m., niv.4, lamă neretușată nelustruită din silex, culoare ocru cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală triunghiulară, . L=24mm, l=13mm, h=4mm.; 14, S4, □58, ▼1,20m., niv.4, lamă neretușată nelustruită din silex, culoare ocru cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=30mm, l=11mm, h=4mm.; 15, S4, □17, ▼1,2m., niv 4, lamă neretușată nelustruită din hialit-opal nobil, culoare negre de oxizi de mangan, secțiune transversală trapezoidală, L=21mm, l=12mm, h=3mm.;

Pl VI: 1, S4, □51, ▼1,05m., răzuitor pe lamă, din spongolit culoare ocru albicios cu foraminifere, secțiune transversală trapezoidală, L=31mm, l=18mm, h= 5mm.; 2, S4, □38, ▼1.20m., niv.4, răzuitor pe lamă cu retușe, din calcedonie (silex) cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=33mm., l=13mm., h=5mm.; 3, S4, □40, ▼1,05m., niv. 4, răzuitor pe lamă cu retușe și lustruire, din silex brechos în masă de opal, culoare ocru- roșcat, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=33mm,

l=18mm, h=7mm.; 4, S4, □24, ▼1,05m., niv.4, gratoar pe disc, cu retușe din brechie în masă de opal, culoare ocru-roșcat, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=2,7mm, l=2,7mm, h=5mm.; 5, S4, □60, ▼1,05m., niv.4, gratoar pe disc cu retușe, din silex opal cu cracleuri de oxizi de mangan și oxizi de fier, culoarea ocru-roșcat, secțiune transversală triunghiulară, dim. L=27mm, l=25mm, h=6mm.; 6, S4, □72, ▼1,05m., niv. 4, gratoar pe lamă cu retușe, din silex opal cu cracleuri de oxizi de mangan și oxizi de fier, culoarea ocru-roșcat, secțiune trapezoidală, dim. L=24mm, l=19mm, h=5mm.; 7, S4, □3, ▼1,20m., niv.4, gratoar pe capăt de lamă (cap înalt), din silex opal cu cracleuri de oxizi de mangan și oxizi de fier, culoarea ocru-roșcat, secțiune trapezoidală, dim. L=37mm, l=26mm, h=5mm.; 8, S4, □24, ▼1,05m.,niv.4, gratoar pe disc, din silex opal cu cracleuri de oxizi de mangan și oxizi de fier, culoarea ocru-roșcat secțiune trapezoidală, dim. L=34mm, l=34mm, h=14mm.; 9, S4, □49, ▼1,05m., niv.4, gratoar simplu cu retușe pe capăt și lateral, din silex cu cracleuri de oxizi de mangan, culoare ocru-roșcat secțiune trapezoidală, dim. L=23mm, l=23mm, h=12mm.; 10, S4, □44, ▼1,20m., niv. 4, gratoar pe capăt de lamă, cu scobiturăși retușe pe capăt de lamă, din silex cu cracleuri de oxizi de mangan și fier, culoare ocru-roșcat, secțiune triunghiulară, dim. L=39mm, l=15mm, h=10mm.; 11, S4, □22, ▼1,05m.,niv. 4, gratoar simplu trapez pe lamă (pe cap înalt) asimetric, din silex cu cracleuri negre de oxizi de mangan, culoare ocru, secțiune trapezoidală, dim. L=27mm, l=17mm, h=6mm.; 12, S4, □55, ▼1,05m., niv.4, gratoar pe lamă (pe cortex) din opal, culoare ocru, retușe laterale, secțiune triunghiulară, dim. L=29mm, l=17mm, h=7mm.

Pl.VII: 1, S4, □17, ▼1,05m., niv.4, lamă neretușată nelustruită, din silex cu cracleuri de oxizi de mangan, culoare ocru, secțiune trapezoidală, dim. L=43mm, l=15mm, h=3mm.; 2, S4, □58, ▼1,05m.,niv.4, lamă neretușată nelustruită, din silex cu cracleuri de oxizi de mangan, culoare ocru, secțiune trapezoidală, dim. L=23mm, l=17mm, h=3mm.; 3, S4, □61, ▼1,05m.,niv.4, lamă neretușată nelustruită, din silex cu cracleuri de oxizi de mangan, culoare ocru, secțiune trapezoidală, dim. L=26mm, l=14mm, h=3mm.; 4, S4, □32, ▼1,05, lamă neretușată nelustruită, din silex-opal cu cracleuri de oxizi de mangan, culoare ocru, secțiune trapezoidală, dim. L=27mm, l=10mm, h=2mm.; 5, S4, □58, ▼1,20, niv.4, lamă neretușată nelustruită, din silex cu cracleuri de oxizi de mangan, culoare ocru, secțiune trapezoidală, dim. L=41mm, l=14mm, h=5mm.; 6, S4, □24, ▼1,05m., niv.4, lamă neretușată nelustruită, din silex cu cracleuri de oxizi de mangan, culoare ocru-brun, secțiune trapezoidală, dim. L=25mm, l=12mm, h=3mm.; 7, S4, □12, ▼1,05m, pe podină, lamă neretușată nelustruită, din silex cu cracleuri

de oxizi de mangan din abundență, culoare ocru, secțiune trapezoidală, dim. L=30mm, l=15mm, h=2mm.; 8, S4, □12, ▼1,05m., pe podină, lamă neretușată nelustruită, din silex cu cracleuri de oxizi de mangan, culoare ocru, secțiune trapezoidală, dim. L=24mm, l=10mm, h=2mm.; 9, S4, □51, ▼1,20m., niv.5, lamă neretușată nelustruită, spongolit cu foraminifere, culoare alb-gri lăptos, secțiune trapezoidală, dim. L=22mm, l=9mm, h=2mm.; 10, S4, □58, ▼1,20m., niv.4, lamă neretușată nelustruită, din silex cu cracleuri de oxizi de mangan, culoare ocru, secțiune trapezoidală, dim. L=43mm, l=17mm, h=5mm.; 11, S4, □12, ▼1,20m., niv.4, lamă neretușată nelustruită, din silex de "Banat" din Apuseni, culoare ocru cu cracleuri de oxizi de mangan, , secțiune trapezoidală, dim. L=32mm, l=11mm, h=3mm.; 12, S4, □55, ▼1,20m., niv.4, lamă neretușată nelustruită, din silex opal, culoare ocru-galben translucid, secțiune trapezoidală, dim. L=26mm, l=15mm, h=4mm.; 13, S4, □58, ▼1,20m.,niv.4, lamă neretușată nelustruită, din spongolit, culoare ocru-cafeniu, secțiune trapezoidală, dim. L=19mm, l=14mm, h=3mm.; 14, S4, □9, ▼1,20m., niv.4, lamă neretușată nelustruită, pe cortex, din brechie în masă de ciment opal, culoare alb-gri, secțiune trapezoidală, dim. L=27mm, l=17mm, h=6mm.; 15, S4, □53, ▼1,05m., niv.4, lamă neretușată nelustruită, din silex cu cracleuri de oxizi de mangan, culoare ocru, secțiune trapezoidală, dim. L=29mm, l=21mm, h=4mm.; 16, S4, □26, ▼1,05m., niv.4, lamă neretușată nelustruită, din silex cu cracleuri de oxizi de mangan, culoare ocru, secțiune trapezoidală, dim. L=20mm, l=16mm, h=3mm.; 17, S4, □39, ▼1,05m. niv.4, lamă neretușată nelustruită, brechie în ciment opal, culoare ocru cu cracleuri de oxizi de fier, secțiune trapezoidală, dim. L=17mm, l=16mm, h=2mm.;

Pl.VIII: 1, S4, □38, ▼1,05m. niv.4, vârfuri din silex cu cracleuri de oxizi de mangan, culoare ocru, secțiune trapezoidală, dim. L=62mm, l=48mm, h=15mm.; 2, S4, □9, ▼1,05m. niv.4, vârf din spongolit, culoare ocru-albicios, secțiune plată, neregulată, dim. L=46mm, l=29mm, h=8mm.; 3, S4, □11, ▼1,2m., niv.4, vârf din silex, culoare ocru roșcat cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune triunghiulară (neregulată), dim. L=35mm, l=24mm, h=10mm.; 4, S4, □52, ▼1,05m.,vârf din jasp, culoare gri, cu aspect de riolit fluidal, secțiune plană neregulată dim. L=32mm, l=25mm, h=5mm.; 5, S4, □12, ▼1,05m., vârf din silex "bănățean" culoare ocru cu cracleuri negre de oxizi de mangan, secțiune trapezoidală, L=30mm, l=19mm, h=5mm.;

Pl.IX:1, S4, □25, ▼1,20m., niv.4, gratoar pe capăt de lamă, din opal alb lăptos izolat translucid, secțiune trapezoidală, L=58mm, l=37mm, h=11mm.; 2, S4, □50, ▼1,05m., gratoar pe lamă din silex calcedonie, culoare

brun gălbui, secțiune triunghiulară L=52mm, l=13mm, h=10mm.; 3, S4, □
□36, ▼1,05m., gratoar pe lamă cu trei laturi active din silex, ocru roșcat cu
cracleuri de oxizi de mangan, secțiune trapezoidală, L=40mm, l=33mm,
h=15mm.; 4, S4, □58, ▼1,05m., fragment de gratoar pe capăt de lamă din silex,
ocru roșcat cu cracleuri de oxizi de mangan L=30mm, l=25mm, h=10mm.;
5, S4, □49, ▼1,20m., niv.4, gratoar pe capăt de lamă din silex, culoarea ocru
roșcat cu cracleuri de oxizi de mangan, secțiune trapezoidală, L=30mm,
l=17mm, h=6mm.; 6, S4, □19, ▼1,05m., niv.4, gratoar, pe capăt de lamă
din spongolit de culoare ocru albicios, secțiune trapezoidală, L=24mm.,
l=19mm., h=5mm.;

BIBLIOGRAFIE

- Șarolta Joanović**, *Tipološka Analiza glačanog kamenog materijala iz Potpornja*, Gradski Muzej Vršac, 2003
- Doina Florica Ignat**, *Grupul cultural neolitic Suplacul de Barcău*, Ed. Mirton, Timișoara, 1998, pp32-42
- Fl. Martis, O. Popescu**, *Uneltele de piatră șlefuite din locuirile neolitice de la Hodoni (jud. Timiș)* în *Analele Banatului*, Serie nouă, Arheologie-Istorie, X-XI, 2002-2003, Ed. Mirton, 2004, pp21-43.

NOTE

1. Sarolta Joanović, *Tipološka Analiza glačanog kamenog materijala iz Potpornja*, Gradski Muzej Vršac, 2003
2. Doina Ignat, *Grupul cultural neolitic Suplacul de Barcău*, Ed. Mirton, Timișoara, 1998, pp32-42
3. Florentina Martis, Octavian Popescu, *Unelte de piatră șlefuită din locuirile de la Hodoni (jud Timiș)*, *Analele Banatului*, SN, Arheologie-Istorie, X-XI, 2002-2003, 1, Ed. Mirton, Timișoara 2004, pp.21-43
4. Sarolta Joanović, *op.cit.*, p.6
5. F. Martis, *op.cit.*, Pl.IV.7, p.40
6. *Idem*, Fig. II. Tipologia utilajului litic șlefuit din așezarea neolitică de la Hodoni p.36

TYOLOGICAL STUDY OF THE CHIPPED AND POLISHED LITHICS FROM SÂNANDREI (TIMIȘ COUNTY). 1994 CAMPAIGN – LEVEL IV

Summary

The 2004 archaeological excavations in the Neolithic settlement from Sânanndrei (Timiș County) had brought to light a rich inventory, including lithics. The typological analysis of the lithic material enables the authors of this paper to draw certain conclusions.

The polished artifacts category comprises axes with facets (see Pl. I/3, Pl. II/7), although there are certain chipped pieces displaying the same shape as the polished ones (see Pl. I/2, Pl. II/2). Some of these chipped artifacts are highly finished, up to a smooth aspect of the whole surface (see Pl. I/1, 5, 6, 7, Pl. II/3, 5, 7).

Certain half broken perforated axes display traces of re-using (see Pl. II/8), as they were subsequently used as hammers, their broken surface being leveled due to repeated strokes. Similar re-used tool had also been found in other sites (e.g. Hodoni, Timiș County).

The polished artifacts had been used as chisels and axes, given the wear of the edge (see Pl. I/1, 3, 6, Pl. II/2, 4).

The chipped artifacts are represented by classical Neolithic typological categories: blades, scrapers, burins etc.

The sickle parts with triangular section represent 59% of the total polished blades.

The re-using of the blades is suggested by the two – side polishing of the blades. This category represents 21% of the total number of polished blades. Out of the total number of scrapers, 23% are scrapers with retouches on three sides, with a minimum 7 mm blade thickness.

The scrapers used to process hides, for example, are thinner and display retouches on one side only.

As for the burins, the shape of the artifact defines its function. The wearing and the propeller shaped section of such a tool (see Pl. VIII/2, 5) define it as such.

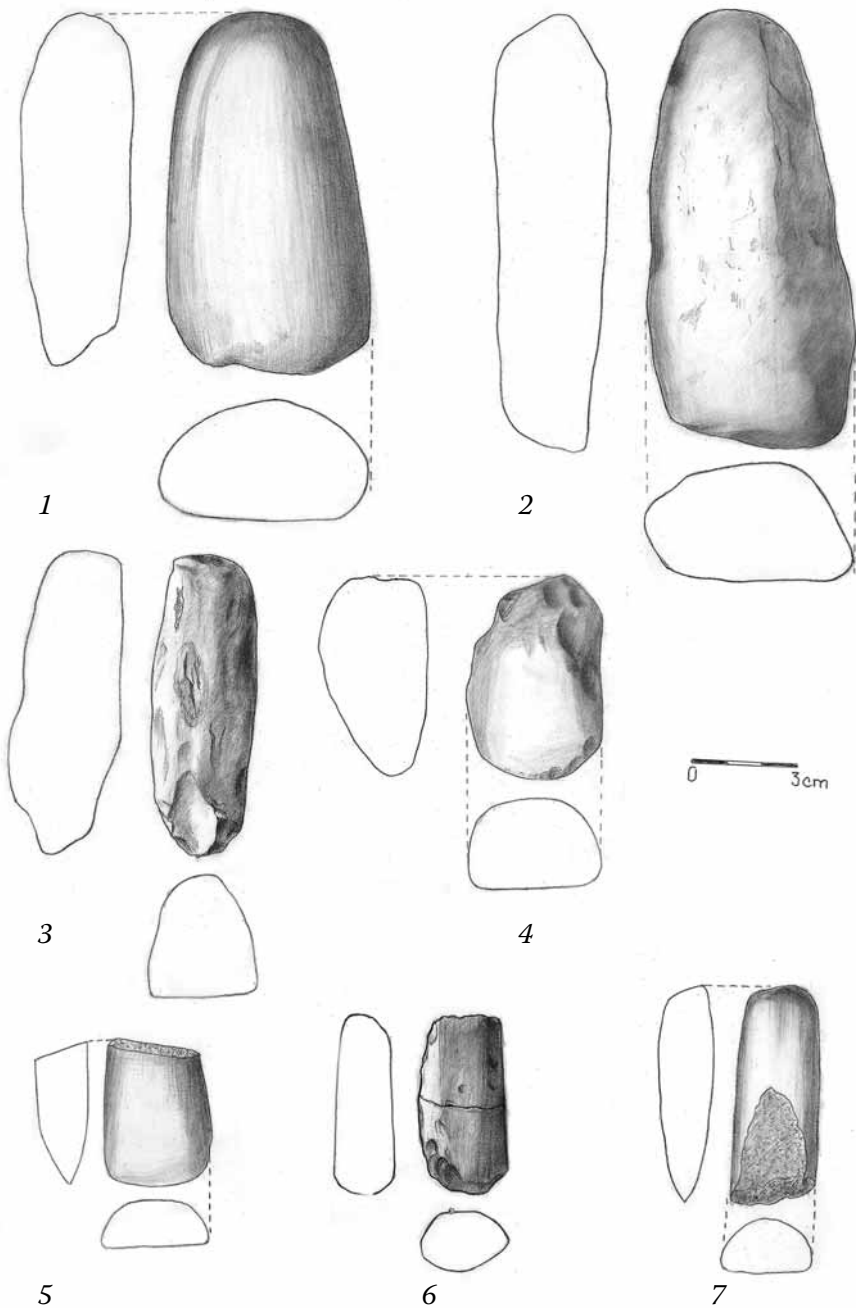
The scrapers displaying the same wearing as the sickle blades (slanting

polishing on the edge) may have served as sickle parts.

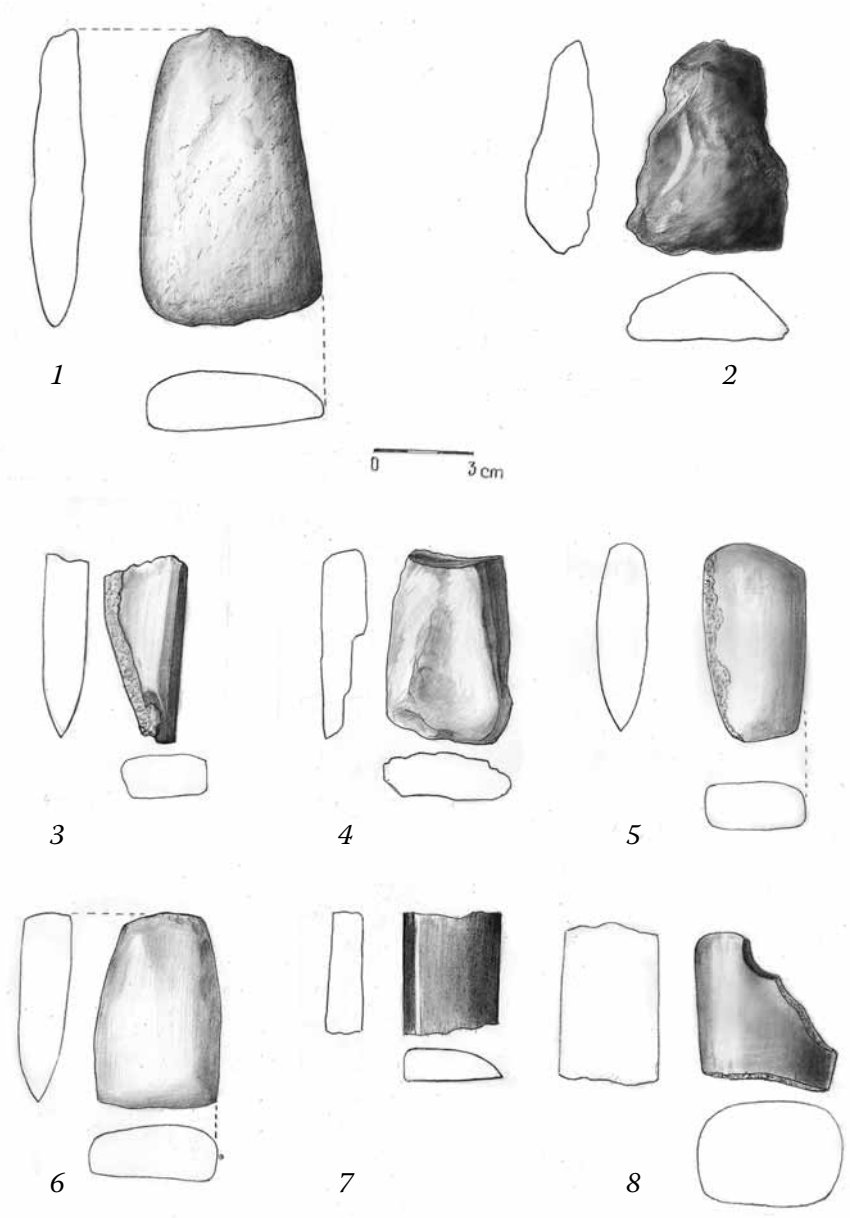
According to the material to be processed, the artifacts display different characteristics. Some scrapers have retouches on three sides of the blade (see Pl. VI/8, 11; Pl. IX/3), while others have retouches on one side only. The dimensions of three-sided polished blades differ from those of the usual scrapers, the thickness of the artifact suggesting the effort supported by the tool.

Florentina Martiș,
Muzeul Banatului
P-ța Huniade nr. 1,
30002 Timișoara
E-mail:tinamartis2003@yahoo.com

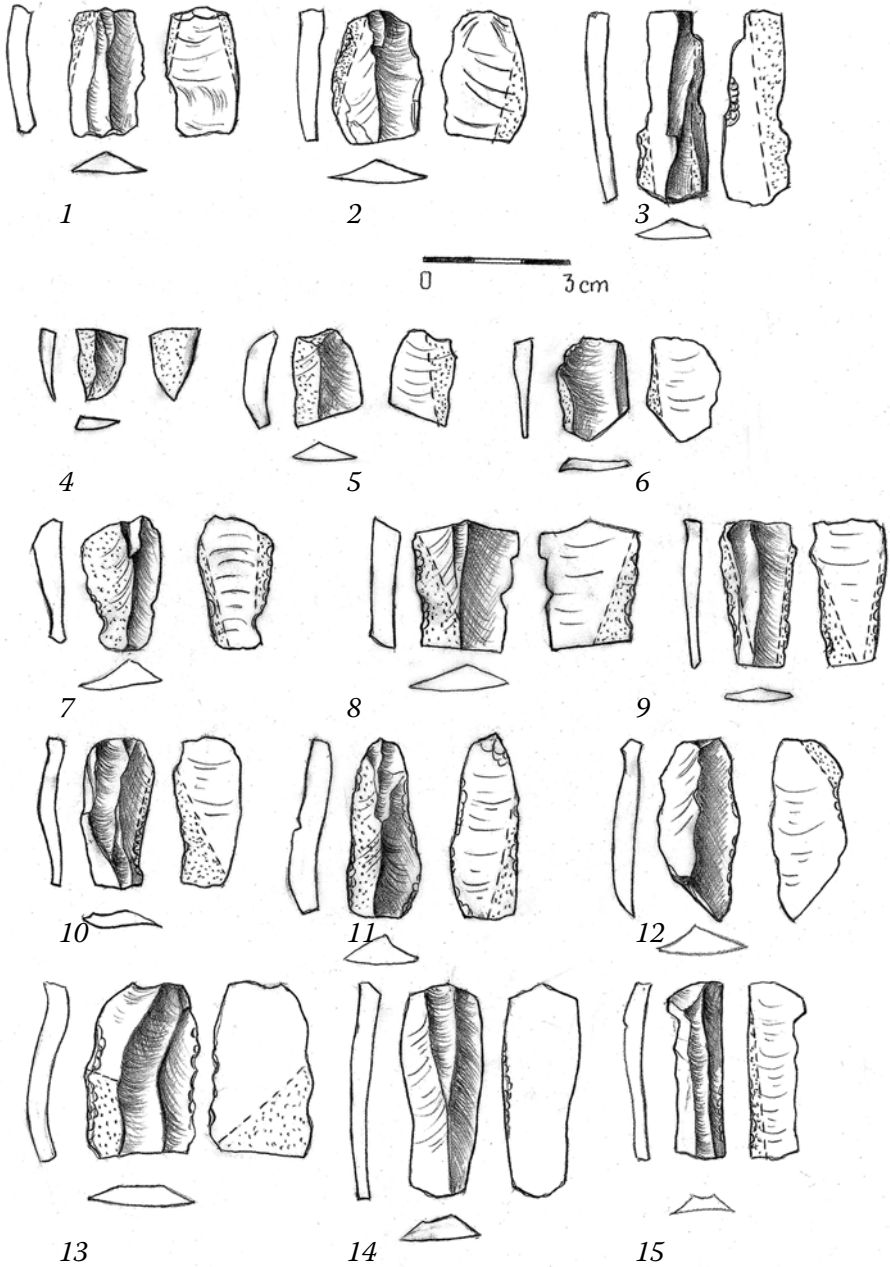
Octavian Popescu
Muzeul de Etnografie
și al Regimentului de Graniță,
Caransebeș

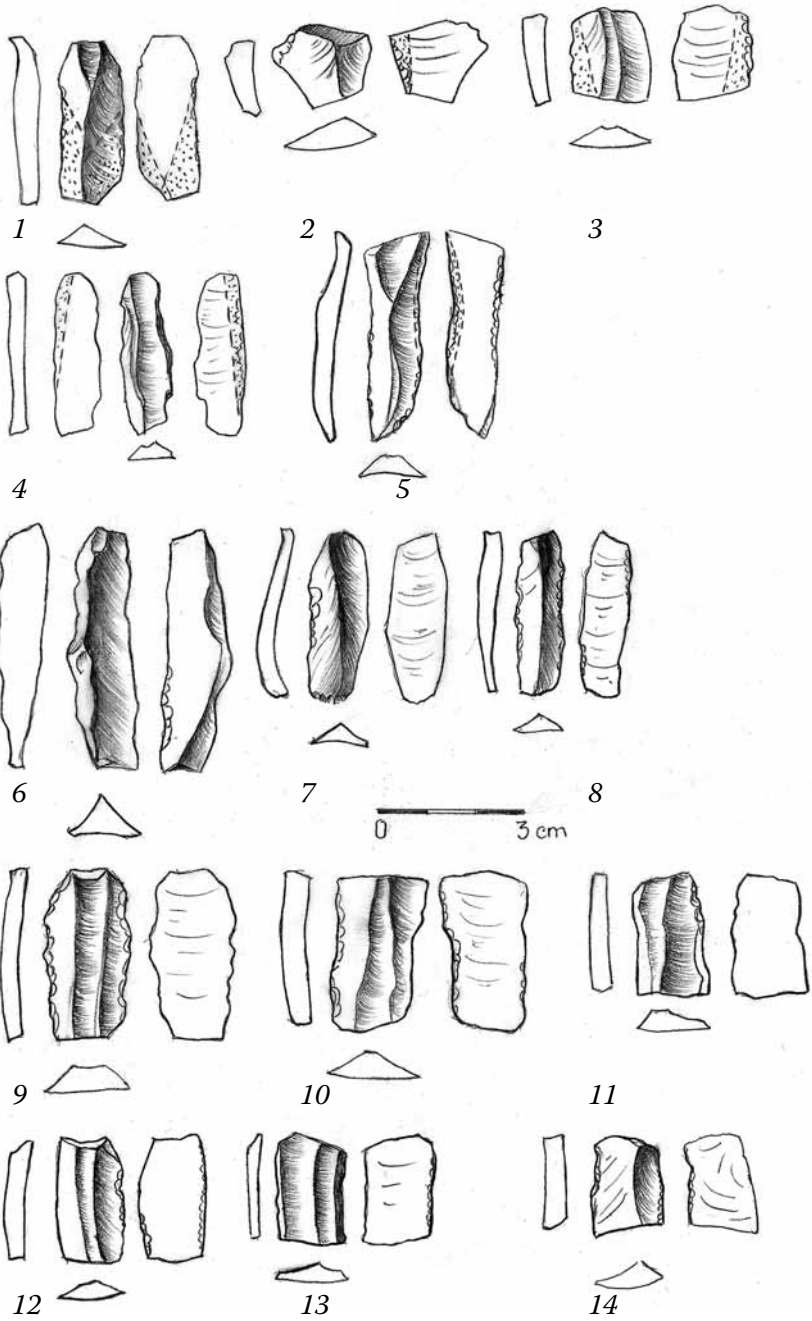
Plauŝa I

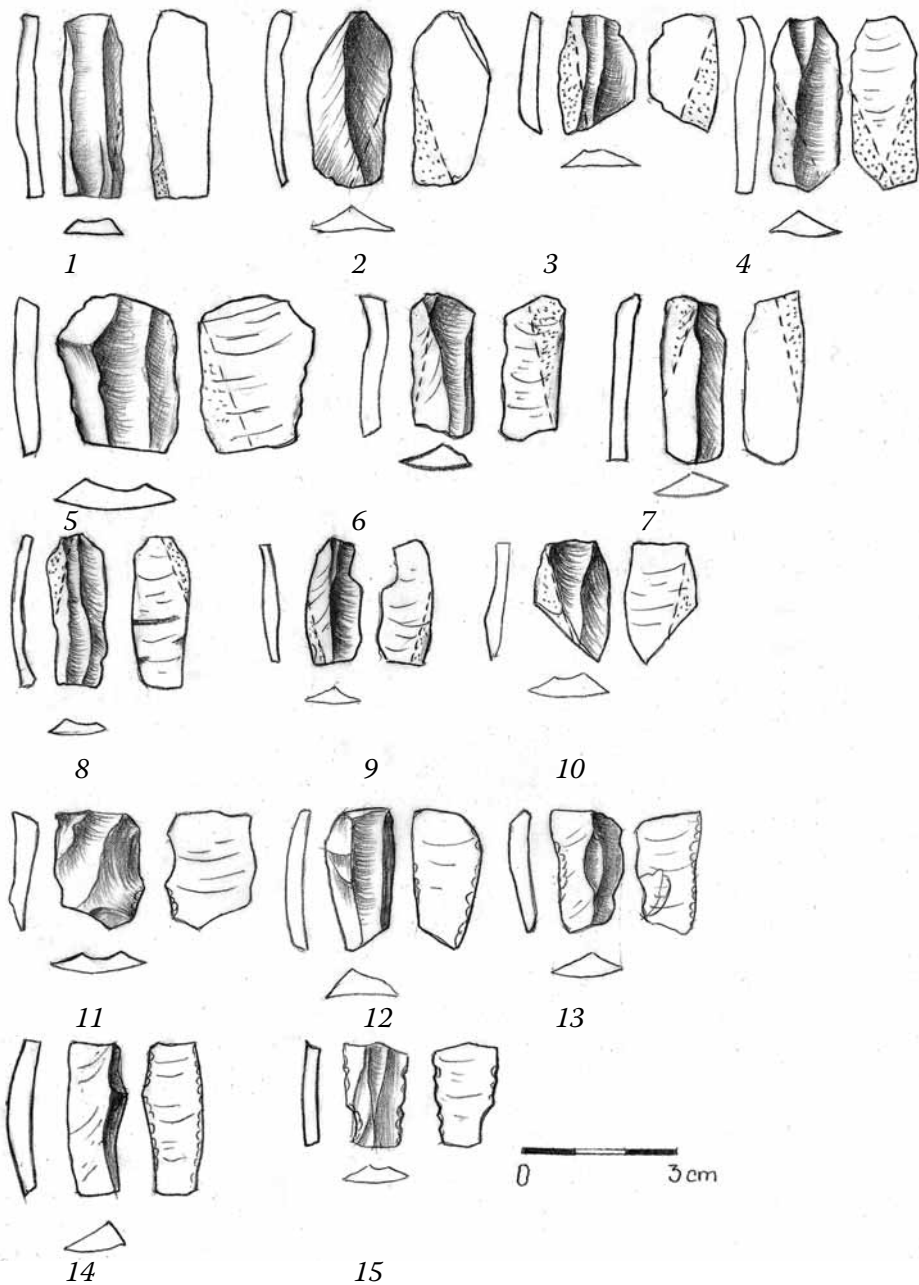
Planșa II

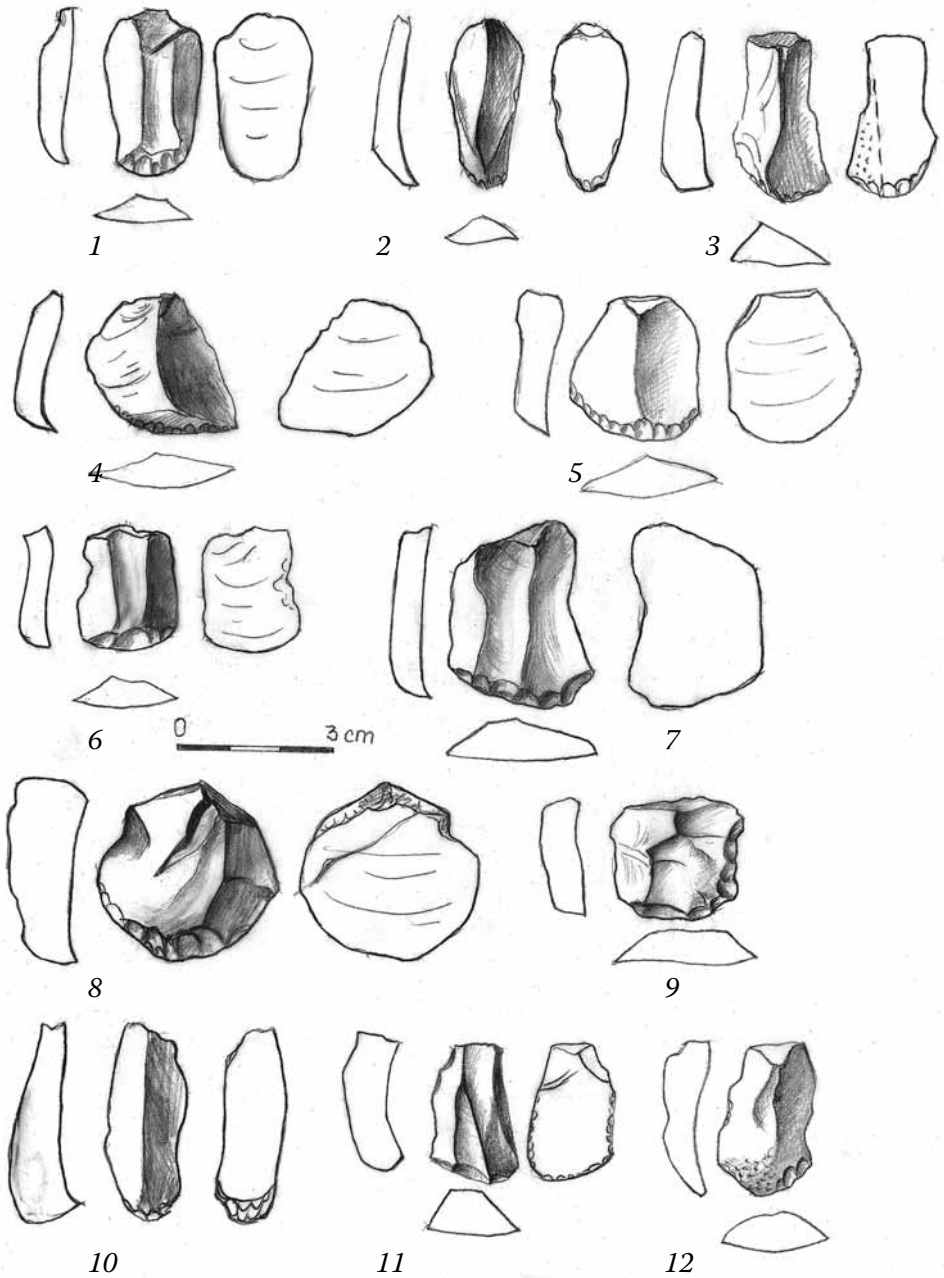
Planşa III

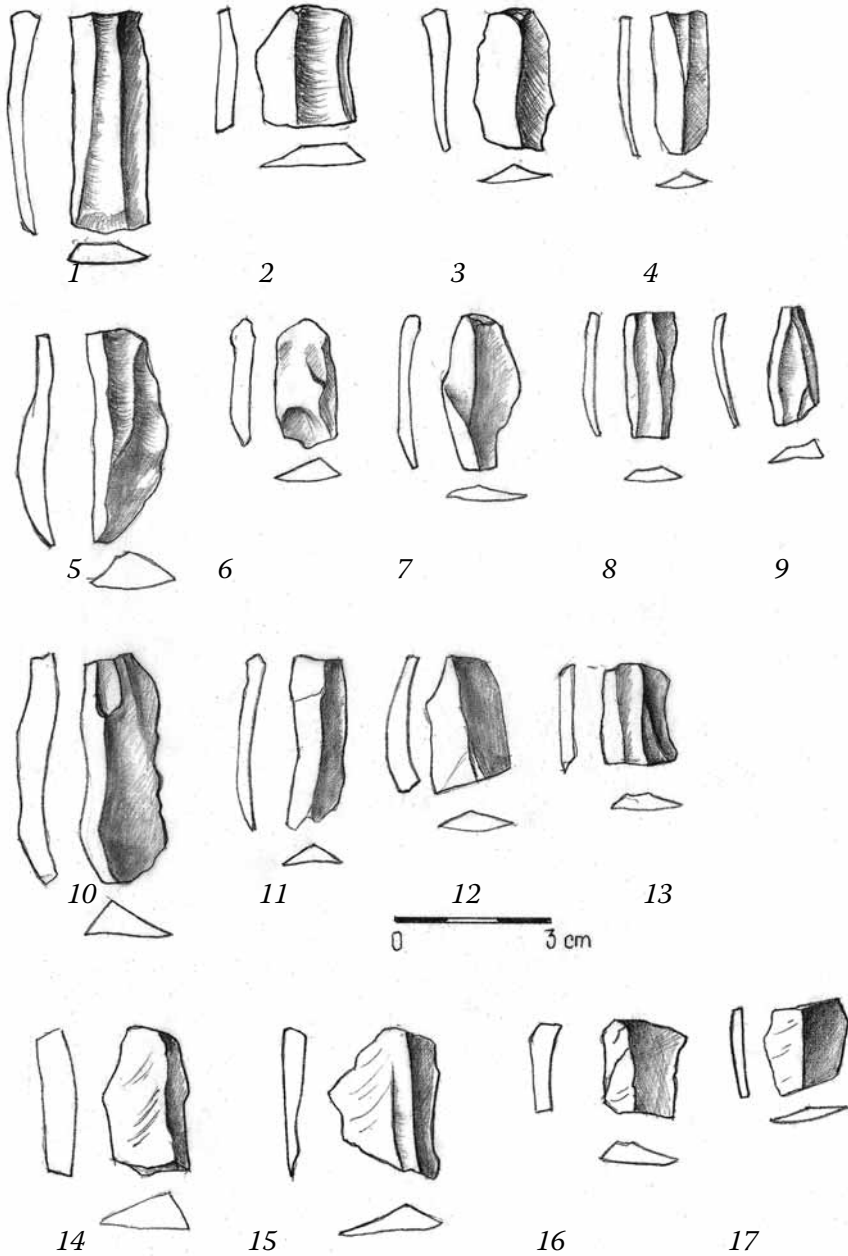
Planșa IV

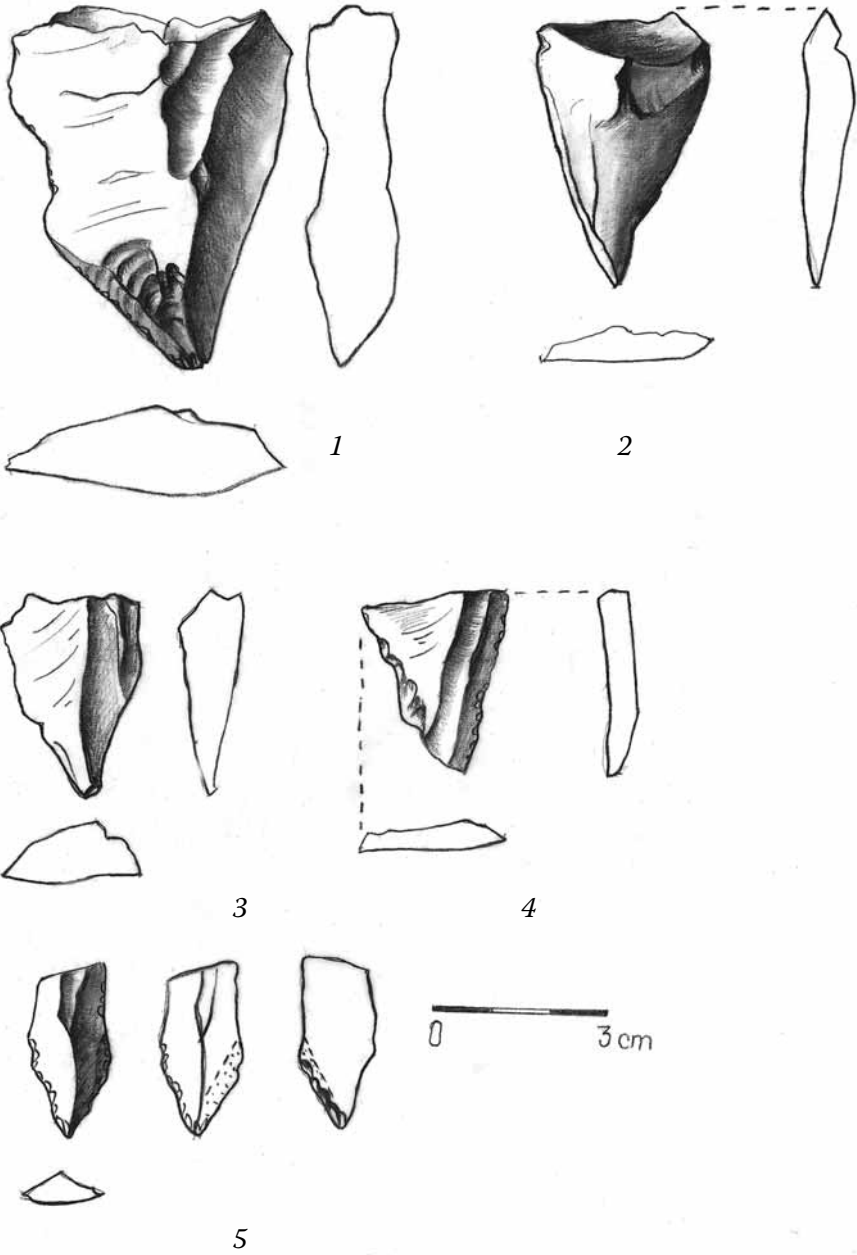
Planşa V

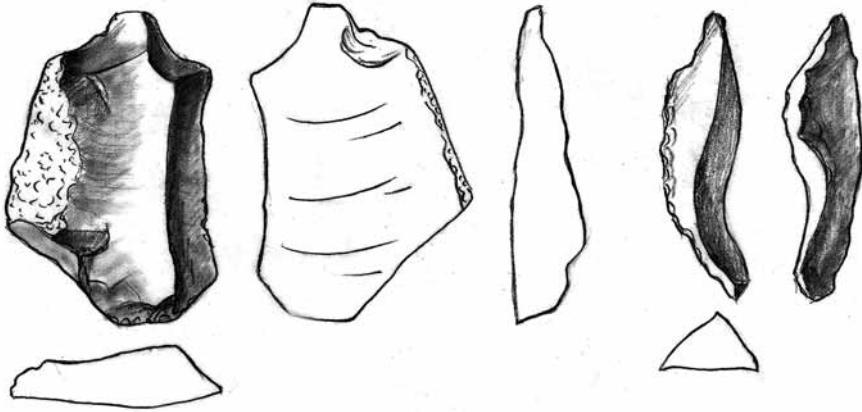
Planșa VI

Planşa VII

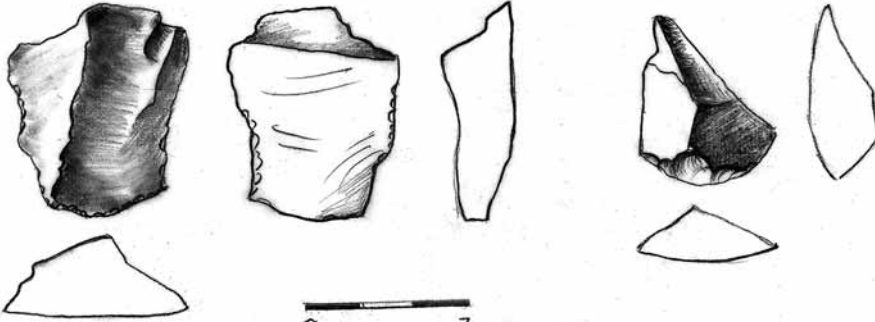

Planşa VIII

1

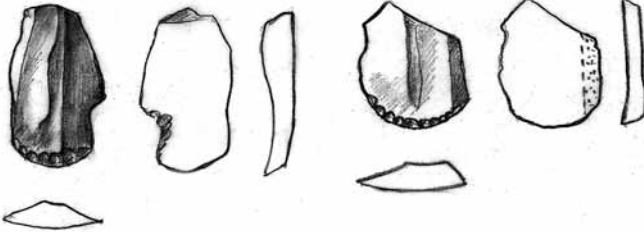
2

0 3 cm

3

4

5

6

Planşa IX